

Kristianstads
kommun

2016-04-20
reviderad 2022-10-20

NATURTOMT

- INFORMATION TILL KUSTNÄRA TRÄDGÅRDSÄGARE -

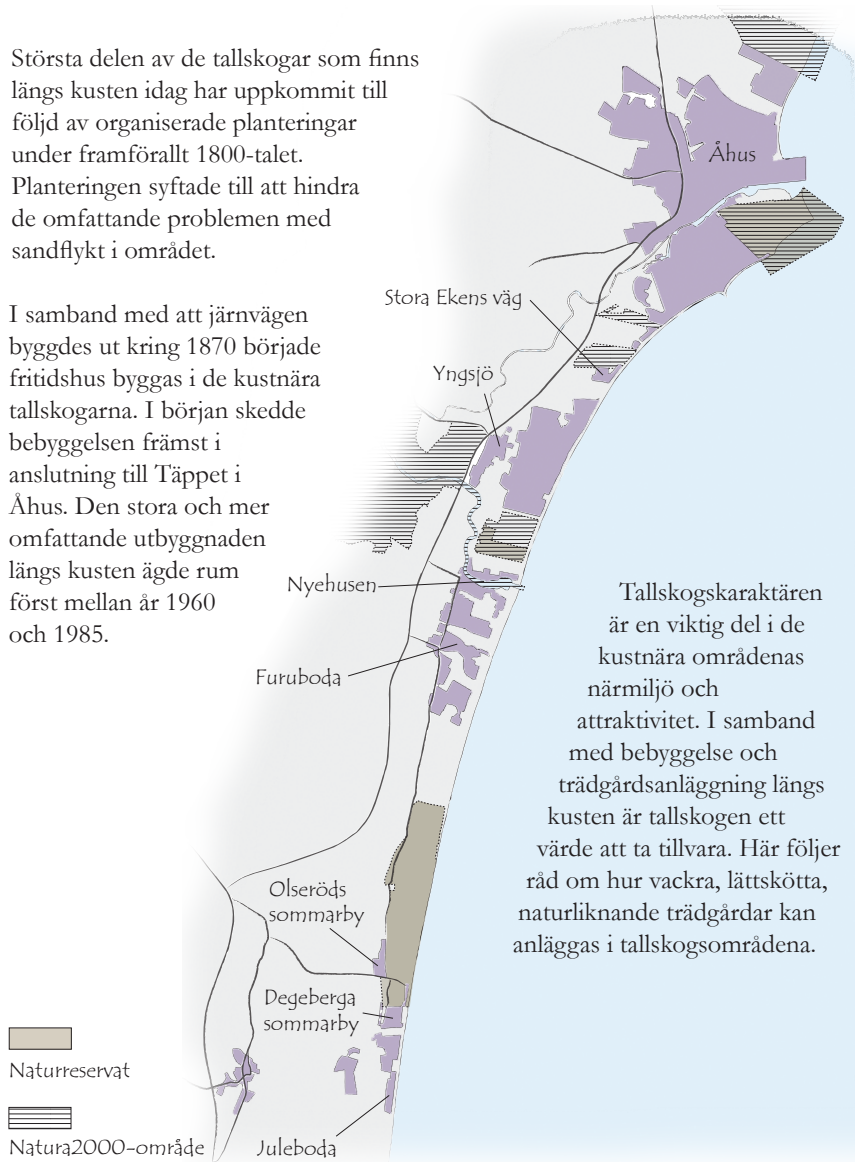
Denna skrift vänder sig till dig som äger en trädgård och till dig som planerar att anlägga en trädgård i de tallskogsdominerade kustnära miljöerna i Kristianstads kommun. Förutom att upplysa om de regler och bestämmelser som finns kring bostadstomterna i dessa områden syftar skriften även till att inspirera och ge råd om trädgårdsanläggning i dessa känsliga naturområden.

TALLSKOGENS HISTORIA

Största delen av de tallskogar som finns längs kusten idag har uppkommit till följd av organiserade planteringar under framförallt 1800-talet. Planteringen syftade till att hindra de omfattande problemen med sandflykt i området.

I samband med att järnvägen byggdes ut kring 1870 började fritidshus byggas i de kustnära tallskogarna. I början skedde bebyggelsen främst i anslutning till Tället i Åhus. Den stora och mer omfattande utbyggnaden längs kusten ägde rum först mellan år 1960 och 1985.

Tallskogskaraktären är en viktig del i de kustnära områdenas närmiljö och attraktivitet. I samband med bebyggelse och trädgårdsanläggning längs kusten är tallskogen ett värde att ta tillvara. Här följer råd om hur vackra, lättskötta, naturliknande trädgårdar kan anläggas i tallskogsområdena.

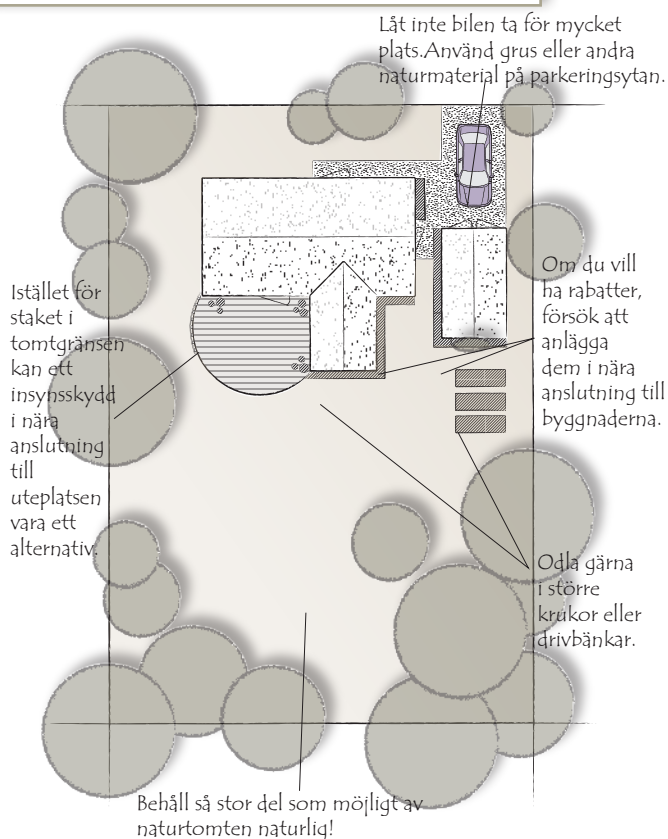
TRÄDGÅRDENS UTFORMNING

En naturtomt är en stor tillgång, det finns många skäl att bevara naturmarken på tomten. Dels är naturtomterna långsiktigt hållbara och lättskötta, men de är även värdefulla för områdets karaktär. Trädgårdar som kräver intensiv bevattning, konstgödsling och kemisk bekämpning medför en negativ påverkan på miljön.

Planering av en trädgård skiljer sig inte nämnvärt från inredning av ett rum. Trädgårdens komponenter kan också ses som tak, väggar, golv och inredning. Den största skillnaden är kanske att trädgården i högre grad påverkar omgivningen. Trädgårdarnas karaktär, särskilt i de alltmer tätbebyggda områdena längs kusten, påverkar hela områdets helhetsintryck.

Varje plats är unik. Innan du sätter igång arbetet med att sätta din personliga prägel på den är det viktigt att fundera över tomtens förutsättningar och kvaliteter. Det tar lång tid innan nyplanterade träd och buskar blir stora. Ta därför vara på den befintliga vegetationen!

Det tar lång tid innan nyplanterade träd och buskar blir stora. Ta därför vara på den befintliga vegetationen!

TRÄDGÅRDENS GOLV

Naturtomtens markvegetation består av gräs- och örtflora väl anpassad till den näringsfattiga marken. Denna typ av markvegetation är karaktäristisk för tallskogen och är i det närmaste underhållsfri. Har Du väl anlagt en traditionell trädgårdstomt är det svårt att återställa denna till naturmark.

Marktäcke

Värna den naturliga fältfloran på tomten. En anlagd gräsmatta kräver betydligt mer skötsel i form av kontinuerlig klippning, gödning och konstbevattning för att bli vacker än den naturliga gräs- och örtfloran. Vid nyanläggning av gräsmatta raderas ofta små, karaktäristiska nivåskillnader i marken ut, till förmån för en slät och jämn gräsyta.

Hårdgjorda ytor

De hårdgjorda vistelseytorna på tomten är ofta de mest använda delarna av trädgården. Dessa bör utformas så att de smälter väl in med omgivningen och bebyggelsen. Valet av markmaterial spelar stor roll för hur väl integrerad t.ex. uteplatsen eller uppfarten blir i området. Naturliga material som grus, sten eller marktegel är att rekommendera framför t.ex. asfalt och betong. På uppfarten kan även gräsarmeringsplattor lämpa sig, medan trä är populärt och praktiskt på uteplatsen.

TRÄDGÅRDENS TAK

Som boende i tallskogen är Du lyckligt lottad som redan från början har uppvuxna träd på din tomt. För att skapa rumslighet i trädgården är känslan av tak en viktig komponent. Det tar tid för träden att utveckla ett tillfredsställande krontak.

Träd

Tallskogarna längs kusterna planterades en gång i tiden för att förhindra sandflykt i området. Denna långa kontinuitet av trädbeklädnad har idag även bidragit till att stora och viktiga naturvärden uppkommit inom området. För att bevara dessa och värna om områdets unika karaktär krävs idag marklov för all trädfällning inom kustområdet. Detta innebär att marklov krävs för fällning av träd med större stamdiameter än 10 cm vid en höjd av 1,0 m över marken utanför körbar utfart och utanför avståndet 3,6 m från bygglagspliktig byggnads fasad. Marklov för trädfällning måste sedan införandet av nya Plan- och bygglagen sökas skriftligt. På kommunens hemsida under "bygga och bo" finns blanketter och information. Olovlig trädfällning medför en byggsanktionsavgift och krav på återplantering kan också bli aktuellt.

Överväg noga vilka träd du väljer att spara respektive ta bort. Ta först och främst bort skadade, sjuka och undertryckta träd och spara gamla, grova och lovande unga träd. Tänk också på hur träden

påverkar varandra. Träd som växt upp tillsammans är starkt beroende av varandra och om något av dessa tas bort påverkas de andra starkt. Bland annat ökar stormkänsligheten i hög grad.

TRÄDGÅRDENS VÄGGAR

En del i det kustnära tallskogsområdets unika karaktär är det större sammanhang som förstärks genom att det inte finns några gränser mellan tomterna som plank, staket och häckar. Det bästa för att bevara denna karaktär är om avgränsningar mellan tomterna undviks. Samtidigt måste du som boende få möjlighet att skapa avskilda och insynsskyddade platser inom din tomt.

Plank, staket och murar

I de kustnära områdena ska murar och plank högre än 1,1 m endast uppföras i direkt anslutning till uteplats. Däremot är det tillåtet att uppföra ett maximalt 1,80 m högt plank i direkt anslutning till uteplatsen. Planket får sträcka sig högst 3,6 m ut ifrån bygglovspliktig byggnads fasad. Vid val av utförande är det viktigt att välja diskreta material som harmoniserar väl med närmiljön.

Häckar

Istället för plank och murar kan häckar eller buskridåer vara att föredra. Dessa bidrar till att öka lummigheten i området samtidigt som de har en avskärmande funktion. Använd i första hand inhemska arter väl anpassade till ståndorten. Exempel på lämpligt växtmaterial finns i slutet av detta häfte.

Undvik att tillföra matjord eftersom denna kan innehålla rotagräs vilka på kort tid kan konkurrera ut den naturliga och skyddsvärda floran i området.

TRÄDGÅRDENS INREDNING

När stommen i trädgården - taket, golvet och väggarna - är klara återstår inredningen. Denna består bland annat av rabatter, trädgårdsland och belysning och bidrar i hög grad till att göra trädgården personlig. Det är även den del av trädgården som är lättast att förändra.

Rabatter

För att växterna skall trivas utan att ny matjord eller gödning tillförs är det viktigt att anpassa valet av växtmaterial efter ståndorten. Utgå i första hand från inhemska arter som naturligt förekommer på näringsfattig, torr sandjord och komplettera eventuellt dessa med för ståndorten lämpliga exotiska arter.

Vid val av plantmaterial är det viktigt att ha i åtanke att även prydnadssträd och buskar kan sprida sig snabbt över ett stort område via rotskott eller frö. Undvik därför att plantera alltför expansiva arter som t.ex. vresros. Fråga gärna personalen på plantskolan i samband med inköp.

Drivbänkar fyllda med ogräsfri jord är ett bra alternativ till traditionella rabatter för krävande växter eller för köksväxterna. Önskar man odla fruktträd är husfasa-derna utmärkta spaljéplatser för päron, plommon, persikor och vindruvor.

Blommande perenner, sommarblommor eller andra mindre växter kan med fördel planteras i större krukor eller kärl vilka exempelvis kan möblera entrétrappa och uteplats. Sådana arrangemang är ofta lättskötta och enkla att variera efter säsong. Vill du ha rosor som gynnar det vilda rekommenderas rosor med en enkel rad kronblad och mycket ståndarkransar,

t.ex. apotekarrosen (*Rosa gallica officinalis*). Glöm inte bort nattfjärilarna! Vildkaprifol, smällglim och vitblåra är särskilt uppskattade av våra nattaktiva insekter. Insekterna är i sin tur uppskattade av några lite större nattliga flygare, nämligen fladdermössen.

Här följer en lista med exempel på örter som insekterna uppskattar mycket i trädgården: Sötvedel, getväppling, åkervädd, vädtklint, oxtunga, blåeld, gurkört, axveronika, höskallra, kärleksört, fetknoppar (sedum), kungsmynna, rödklint, monke/blåmunkar, backsippa, backnejlika, backtimjan, samt stor- och liten blåklocka.

Genom att gynna vilda insekter i din trädgård kan du gynna både fåglar och fladdermöss, eftersom dessa grupper är direkt beroende av insekterna för sin överlevnad.

Belysning

Allt fler människor bor permanent i de kustnära områdena och nyttjar tomten även under dygnets mörka timmar. Därmed ökar behovet av belysning kring husen, framförallt under vinterhalvåret. Belysning påverkar din omgivning och det är därför viktigt att tänka på vilken typ av ljus som används, hur armaturen är utformad, samt hur ljuset är riktat. Låg, diskret belysningsarmatur med riktat ljus är att föredra framför stark "allmän" belysning.

Tänk på att inte lysa upp din omgivning så mycket att natten inte blir mörk. Less is more!

TIPS PÅ VÄXTMATERIAL

Den ofta sandiga och torra jorden längs kusten begränsar utbudet av växter som kan trivas i trädgårdarna utan att extra gödning eller matjord tillförs. Nedan följer ett urval av växter som trivs i näringsfattig, torr sandjord. Listan är en inspiration och plantskolorna kan säkert ge tips på fler lämpliga arter och sorter!

Träd

Betula spp. B. pendula	björkar vårtbjörk	Karaktäristiskt släkte. Stort utbud av arter och sorter. Inhemsk art. Mycket vanlig.
Corylus avellana	hassel	Litet träd eller buske. Skuggväxt.
Crataegus spp.	hagtorn	Flera olika arter och sorter lämpliga.
Gleditsia triacanthos	korstörne	Arten tål salt bra och gynnas av väl-dränerad jord.
Pinus spp. P. cembra P. nigra P. sylvestris	tallar cembratall svarttall tall	Ofta mycket torktåliga. Stort utbud av olika arter med spännande variationer. Kägelformat växtsätt. Bästa arten i kustmiljö. Inhemsk art. Mycket vanlig.
Quercus spp. Q. petraea Q. robur	ekar bergsek skogsek	Klassiskt släkte. Flera arter tål kustklimat bra. Inhemsk art. Vanlig kring kusterna i Sydsverige. Vanligaste arten i Sverige. Mycket vindtålig.
Robinia pseudoacacia	robinia	Vackert blommande träd. Något vindkänslig.
Sorbus spp. S. aucuparia S. intermedia	oxlar rönn oxel	Flera olika arter och sorter lämpliga. Inhemsk art. Vacker även i buskform. Inhemsk art. Mycket salt och vindtålig.

Buskar

Calluna vulgaris Chaenomelis japonica	ljung rosenkvitten	Trivs på sandjord med lågt pH. Torktålig buske med tegelröda blommor.
Euonymus europaeus Erica carnea Genista tinctoria Potentilla fruticosa	benved vår ljung färgginst ölandstok	Buske eller mindre träd med rosenröda frukter. Växer bäst på väl-dränerad jord med lågt pH. Vildväxande art i Sverige. Trivs i torr, mager jord. Tacksamt blommande buske. Lämplig som friväxande häck.
Prunus pumila var. depressa Ribes alpinum Ribes sanguineum	sandkörs måbär rosenrips	Mattbildande. Trivs på torr och näringsfattig jord. Mycket skuggtålig buske. Lämplig till klippt häck. Hög buske med röda blommor i klasar.
Rosa spp.	rosor	Enormt utbud av arter och sorter. Ett flertal är lämpliga på torr och sandig mark. Ej vresros. Släktet innehåller flera torktåliga arter. Välj inhemska.
Salix spp.	viden	

Perenner

Achillea spp. A. millefolium A. filipendulina	röllekor rölleka prakt-rölleka	Stort antal olika arter och sorter. Blommar bäst på näringsfattig jord. Orangeröd till röd blomfärg beroende på art. Guldgula blommor.
Anemone spp. A. hupehensis A. nemorosa A. sylvestris	sippor höstanemon vitsippa tovesippa	Flera naturligt förekommande arter. Decorativ växt. Går att odla även i skugga. En av de vanligaste värlökarna. Trivs under träd. Inhemska art med lätt ludna blommor och blad.
Armeria maritima	strandtrift	Många olika sorter som tål både saltvatten och torka.
Dianthus spp. D. plumarius	nejlikor fjärdernejlika	Flera arter och sorter lämpliga. Fin snittblomma med framträdande doft.
Echinacea spp.	rudbeckia	Flera olika arter och sorter i många olika färgställningar.
Echinops spp. E. ritro	bolltistlar blå bolltistel	Tillför fin vinterfärgning. Tål torka och värme. Vanlig art med ställblå blomning.
Eryngium spp. E. alpinum E. giganteum E. planum	martornar alpmartorn silvermartorn rysk martorn	Vackra även vintertid. Utvecklar fina färger på fattig mark. Ställblå blommor. Silvergrå blommor. Ljusblå blommor.
Fragaria vesca	smultron	Tacksam marktäckare som ger goda bär.
Geranium spp. G. cinereum G. dalmaticum G. macrorrhizum G. sanguineum	nävor jordnäva dvärgnäva flocknäva blodnäva	Släktet innehåller flera lämpliga arter och sorter. Stora, svagt rosa blommor. Ljusrosa blommor och fina höstfärger. Bra marktäckare. Får rosa blommor i klasar. Vildväxande art. Klarröda röstfärger.

Gypsophila spp. G. paniculata G. repens	slöjor brudslöja hängslöja	Flera olika arter och sorter. Gillar soliga lägen. Vanligtvis vita, men även rosa sorter finns. Vita till rosa blommor i klasar.
Perovskia 'Blue Spire'	perovskia	Senblommande vacker perenn.
Pulsatilla vulgaris	backsippa	Naturligt förekommande art. Ludna blommor och blad.
Salvia nemorosa	stäppsvalvia	Användbara och vackra snittblommor.
Sedum spp. S. spectabile S. telephium	fetknoppar kinesisk kärleksört kärleksört	Stort släkte med suckulenta perenner. Torktåliga. Både röda och vita sorter. Blommar i aug-sept. Finns i flera röda nyanser. Sen blomning.
Veronica spicata	axveronica	Finns i flera olika färger. Trivs bäst i sol.

Prydnadsgräs

Festuca spp. F. glauca	svinglar blåsvingel	Många arter. Fina på magra jor­dar. Blågrått gräs som trivs bäst i full sol.
Helictotrichon sempervirens	silverhavre	Utvecklas bäst på sandig och torr jord i sol.
Stipa gigantea	stort fjädergräs	Tuvbildande gräs med sirligt växtsätt.

Kryddväxter

Artemisia spp. A. abrotanum A. dracunculus	malörter åbrodd fransk dragon	Blir vackrast på torr, mager sandjord. Krydda. Vanlig krydda Grågröna blad.
Lavendula spp. L. angustifolia	lavendlar lavendel	Tål torka. Trivs bäst i soliga, varma lägen. Även populär i perennplanteringar.
Origanum spp. O. vulgare	kungsmyntor oregano	Lämpliga även som marktäckare. Populär krydda.
Salvia spp. S. officinalis	salvior kryddsvalvia	Växer bra även på torr och näringsfattig jord. Utvecklas bäst i sol.
Thymus spp. T. x citriodorus T. vulgaris	timjan citrontimjan kryddtimjan	Trivs bäst i soliga, torra lägen på lätt jord. Populär krydda. Klassisk lättodlad krydda.

Lökväxter

Allium spp.	lökar	Många olika arter och sorter. Trivs i soliga lägen. Äts vanligen ej av rådjur.
Narcissus spp. N. poeticus N. pseudonarcissus	narcisser pingstlilja påsklilja	Tåliga lökväxter som trivs i väl­dränerad jord. Många olika sorter. Oftast vitgula. Mycket vanlig art. Många sorter.
Tulipa spp.	tulpaner	Enormt utbud av arter och sorter. Gillar sandig, väl­dränerad och torr jord.

INFORMATION

Ansökan om marklov:

Information om när det krävs bygglov, marklov och anmälan samt om bygglovsbefriade åtgärder hittar ni på kommunens webbplats, www.kristianstad.se. Där hittar ni även blanketter.

Ansökan om marklov för trädfällning ska innehålla

- Ansökan med beskrivning av varför träden behöver fällas.
- Situationsplan, lämplig skala 1:400. Normalt ska alla träd med en större stamdiameter än 10 cm vid en höjd av 1 m över marken vara utmärkta. De träd som önskas fälla ska markeras.

Ansökan skickar du till:

Kristianstads kommun
Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen
291 80 Kristianstad

Broschyren är framtagen av miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen och godkänd av Byggnadsnämnden. Reviderad med hjälp av Biosfärkontoret, kommunledningsförvaltningen, 2022.

Besöksadress

Rådhus Skåne
Västra storgatan 12

E-post

msf@kristianstad.se

Kristianstads
kommun

Broschyren är sammanställd av Carin Håkansson, Landskapsarkitekt.